

ІНТЕРВ'Ю ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ: АЛГОРИТМ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ОГЛЯДУ ЯКІСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ НІМЕЧЧИНИ

Інтерв'ю – це значно більше, ніж просто розмова. Успішне інтерв'ю потребує комплексної підготовки та планування [4]. Е. Маккобі визначала інтерв'ю як «вербальний обмін віч-на-віч, під час якого одна особа, інтерв'юер, намагається отримати інформацію, висловлення думок чи переконань від іншої особи чи осіб» [7], тобто метод збору даних, при якому відбувається усний обмін інформацією.

Цей метод дозволяє сприймати людину як носія унікального світосприйняття та набору смислів, розширювати парадигму розуміння явищ, збирати відомості щодо локальних практик та видів досвіду, знаходити нові ідеї та підходи. Метою інтерв'ю є глибоке розкриття досліджуваного питання, з'ясування деталей, відкриття нового, а не лише оцінка вже відомих фактів [1].

У цій роботі наводимо один з можливих алгоритмів використання методу інтерв'ю на прикладі якісного дослідження професійної ідентичності міжнародних студентів. Дослідження було проведено під час програми академічного обміну Erasmus+ у Німеччині. Його метою було проаналізувати особливості формування професійної ідентичності міжнародних студентів та як університети різних країн сприяють цьому процесу аби в майбутньому використовувати ці дані для створення програм стимулювання формування професійної ідентичності.

Так як нас цікавив саме суб'єктивний досвід респондентів та їх сприйняття явища, то було вирішено використати якісний метод інтерв'ю. Відповідно до роботи С. Рабіонет [8] та К. Дірлі [2] було виділено 6 етапів дослідження: вибір типу інтерв'ю,

визначення етичних принципів, дизайн інтерв'ю, проведення та запис інтерв'ю, аналіз та підбиття підсумків інтерв'ю, розповсюдження результатів. Далі пропонуємо розглянути, що включає кожен з етапів та критичний огляд того, як відбувався кожен з них в межах нашого дослідження.

Перший етап – вибір типу інтерв'ю.

Існують три основні типи інтерв'ю: структуровані, напівструктуровані та неструктуровані. Їх можна розмістити на континуумі: від структурованих з одного боку до вільних форм з іншого. Структуроване інтерв'ю проводиться за заздалегідь визначеним і стандартизованим списком запитань, які ставляться майже однаково і завжди в тому ж самому порядку. На іншому кінці континууму знаходиться неструктуроване інтерв'ю. Діалог в цих інтерв'ю більшою мірою керується інформатором, а не поставленими запитаннями, наприклад, як у методі усних історій. Посередині цього континууму є напівструктуроване інтерв'ю, яке ми і обрали для дослідження. Ця форма має певний ступінь заздалегідь визначеного порядку, але все одно забезпечує гнучкість [4] і дозволяє ширше розкрити питання та концепт, залишаючись в межах обраного напрямку.

Другий етап – визначення етичних принципів.

Етична база – це важливий аспект, ціннісний фундамент дослідження, який впливає на увесь процес: від формулювання питань до поведінки дослідника у випадку критичних ситуацій. Наприклад, Крістін Дірлі у своєму дослідженні зіштовхнулась з тим, що респондентка перечитавши транскрипт інтерв'ю попросила його не використовувати та видалити усі матеріали, коли було вже витрачено час на не одне інтерв'ю з нею [2]. І так як вона базувала дослідження на принципі взаємної поваги та відсутності маніпуляцій [5], то відповідно не стала використовувати матеріал.

У нашому дослідженні була наступна ситуація: американська студентка відмовилась продовжувати інтерв'ю, коли дізналась, що немає офіційного документу від етичної комісії університету з дозволом проводити дослідження.

Отже, визначення етичних принципів інтерв'ю та розуміння їх застосування може допомогти оптимізувати роботу та уникнути невизначеності.

Третій етап – дизайн інтерв'ю.

Це один з найбільш трудомістких етапів. Дизайн інтерв'ю включає створення вступної частини та самого переліку запитань [8].

Вступна частина має включати інформацію про конфіденційність, згоду, можливості відмовитись та припинити інтерв'ю у будь-який час. Також на власному досвіді пересвідчилась, що одна з найбільш вдалих стратегій початку – це дати чіткий опис мети дослідження, чому ви вирішили його провести і воно є важливим. Короткий опис можна висилати заздалегідь, але коли люди бачать зацікавленість темою та мотивацію інтерв'юера, то значно легше йдуть на контакт.

Другим важливим і центральним компонентом цього етапу є перелік запитань. Для того, щоб створити перелік та вміти швидко підібрати слушне уточнююче запитання в процесі, потрібно добре розуміти основну та суміжні теми дослідження. Також для уточнення питань та отримання рекомендацій можна звернутись до експертів, наприклад, викладачів або більш досвідчених колег [2]. Я звернулась до аспірантки кафедри, яка викладала у нас практичні заняття з методології, з проханням оцінити формулювання питань і вона дала слушні поради.

Питання можна перевіряти за наступними пунктами: використання мови зрозумілої учасникам (моє дослідження було англійською, іноземною мовою для більшості учасників, тому важливо було підбирати максимально чіткі формулювання), уникати слів з подвійним значенням, перевірити, щоб не було питань, які своїм формулюванням наштовхують на певну відповідь. Також важливо пам'ятати, що дизайн інтерв'ю має бути динамічним, питання можуть бути відкориговані, якщо в процесі виявиться їх недоцільність або з'являться кращі варіанти формулювань [6].

Щодо порядку запитань, то можна використовувати принцип піраміди [4]. Найбільш абстрактні та загальні питання задаються в кінці, а конкретні та локальні – спочатку. Це дозволяє інформатору звикнути до інтерв'ю, інтерв'юера та тем до того, як йому задають питання, які потребують глибшого роздуму.

Четвертий етап – проведення та запис інтерв'ю.

Існує багато способів запису інтерв'ю. Найчастіше використовуються нотатки, написані під час інтерв'ю, нотатки, написані після, аудіозапис та відеозапис. У літературі [6] найчастіше рекомендують поєднувати аудіозапис та нотатки. Для того аби не втратити цінну інформацію важливо перевірити техніку перед початком запису.

Я для себе обрала аудіозапис, але паралельно записувати важливі аспекти, а запис використовувати лише для уточнення та транскрибації. Перевірити техніку та попереджувати про запис.

П'ятий етап – аналіз та підбиття підсумків інтерв'ю.

Зазвичай для аналізу тексту інтерв'ю використовую контент аналіз. Для того, щоб підготуватись до цього етапу варто теоретично ознайомитись з принципами проведення, почитати наукові статті, в яких описано метод аналізу [3]. Після того як з'явиться загальне розуміння варто поспілкуватись з дослідниками, які вже аналізували напівструктуровані інтерв'ю та визначитись зі способом аналізу: з використанням програмного забезпечення (наприклад, QDA Minor) чи власними силами.

Для мене це виявився найскладнішим етапом, так як на нього залишилось мало часу та не було доступу до програмного забезпечення. Тому важливо завчасно спланувати цей етап, закласти достатньо часу.

Шостий етап – розповсюдження результатів.

Це важливий компонент, який часто можуть опускати дослідники. Адже навіть після аналізу та отримання результатів шлях дослідження лише починається. Важливо доносити результати до широкого загалу усіма можливими способами: писати наукові та публіцистичні статті, тези, виступати на наукових конференціях та на широкий загал. Також публікувати результати у соціальних мережах. Особливо для цього може підійти Twitter, існує навіть неформальний «науковий Твіттер», в якому прийнято обговорювати наукові новини та дослідження.

Також особливу увагу на кожному з етапів варто приділяти стану інтерв'юера. Так як основним інструмент дослідження методом інтерв'ю є людина, то потрібно слідкувати за своїм психічним та фізичним здоров'ям.

Таким чином, для успішного інтерв'ю важливо планувати увесь процес заздалегідь, пам'ятати про 6 етапів та їх особливості, досліджувати літературу, за потреби звертатись по допомогу, з увагою ставитись до стану дослідника та досліджуваних і постійно аналізувати та рефлексувати процес.

Список використаних джерел

1. Байєр О.О. Якісні методи дослідження рис та підструктур особистості. Носенко Е. Л. (гол. ред.) Роль рівня сформованості диспозиційних та динамічних властивостей особистості у зумовленні якості життя. Д.: Ліра, 2019. С. 76-103.
2. Dearnley C. A reflection on the use of semi-structured interviews. *Nurse Researcher*. 2005. Volume 13 (1). P. 19-28. doi:10.7748/nr2005.07.13.1.19.c5997.
3. Drever E. Using semi-structured interviews in small-scale research. A teacher's guide. Edinburgh: Scottish Council for Research in Education. 1995. 96 p.
4. Hay I. Qualitative research methods in human geography. Oxford: Oxford University Press. 2000. 432 p.
5. House E. An ethics of qualitative field studies. In: M. B. Miles, A. M. Huberman (eds.) *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc. 1994. P. 288-297.
6. Kvale S. *Doing interviews*. Thousand Oaks: Sage. 2007. 160 p.
7. Maccoby E., Maccoby N. The interview: A tool of social science. In: G. Lindzey (ed.) *Handbook of social psychology*. Volume 1. Cambridge, MA: Addison-Wesley Publishing Co. 1954. P. 449-487.
8. Rabionet S. How I learned to design and conduct semi-structured interviews: An ongoing and continuous journey. *The Qualitative Report*. 2009. Volume 16 (2). P. 563-566.